

Rozhovor s dr. Martinem Rozumkem

IMIGRANTI OBOHACUJÍ RELIGIOZITU V ČESKU

Zdeněk Vojtíšek

JUDr. Martin Rozumek (*1975) je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Od roku 2002 je ředitelem zapsaného spolku Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU). V letech 2001–2002 pracoval v Úřadu Vysokého komisaře pro uprchlíky Organizace spojených národů (UNHCR).

Mohl byste, prosím, krátce představit Organizaci pro pomoc uprchlíkům?

Jsme skupina občanů, kteří od roku 1991 pomáhají uprchlíkům v Československu a v Česku. Vznikli jsme v souvislosti s válkou v Bosně. Tehdy přijalo Československo, resp. Česká republika 5 600 uprchlíků z Bosny. Jako dobrovolníci jsme se dali dohromady, vytvořili jsme organizaci a začali spolupracovat s Úřadem Vysokého komisaře pro uprchlíky OSN. Dnes jsme největší česká organizace, která pomáhá uprchlíkům a cizincům. Máme asi 80 zaměstnanců v pěti městech. Jsou mezi námi právníci, sociální pracovníci, komunitní pracovníci, učitelé češtiny apod.

Jak jste se k této práci dostal vy?

Musím poděkovat panu profesorovi Daliboru Jílkovi, který je odborníkem na mezinárodní právo veřejné. V době mých studií na právnické fakultě Masarykovy univerzity měl kurz uprchlického práva. Díky němu jsem hned po škole hledal organizaci, kde bych mohl pomáhat uprchlíkům. Brzy jsem nastoupil jako právník v brněnské organizaci SOZE (Sdružení občanů zabývajících se emigranty) a roku 2002 jsem se stal ředitelem OPU.

Setkáváte se s náboženstvím?

Velmi často. Pronásledování z náboženských důvodů je jedním z důvodů, pro které stát uděluje azyl. Takových případů pronásledování jsme měli celou řadu, ať už to byli odpadlíci od islámu, svědci Jehovovi z některých zemí bývalého Sovětského svazu nebo jiné náboženské skupiny, které jsou v nemilosti. Poslední velkou skupinou byli čínští křesťané. Bylo jich možná víc než 70. Náboženství je běžná součást naší práce.

Ti Číňané byli asi z Církve všemohoucího Boha. Tehdy jsem psal posudek

pro Ministerstvo vnitra a zdálo se mi, že úředníci nebyli udělení azylu příliš nakloněni.

Nebyli, ale nakonec jsme vyhrávali soudní spory s Ministerstvem vnitra v té míře, že většina našich klientů z této církve ochranu nakonec získala. Je u nás zaměstnáno asi dvacet právníků a jsou na soudech známi tím, že naše právní pomoc je kvalitní. Tehdy nás nemile překvapilo, že ministerstvo blokovalo těmto lidem několik let přístup k právům uprchlíků.

Argument Čínské lidové republiky byl – pokud se nemýlím – že se jedná o sektu.

Ano, ale v Číně je totalitní režim a my jsme měli velmi dobré informace o tom, v jakém je tato skupina nebezpečí. A i tady byli pod drobnohledem a pod tlakem pracovníků čínské ambasády. Dokládalo to, že jsou režim je považuje za skutečně nepřátele.

Připadá mi znepokojivé, že ministerstvo nemá srdce pro uprchlíky. Jsou s ním vaši klienti často ve sporu?

V podstatě jsme s ministerstvem vnitra ve sporu neustále. Ono nechce udělit azyl téměř nikomu, aby Česká republika vypadala jako země, která je přísná, a kde to tedy uprchlíci nemají zkoušet a mají jít raději jinam. V důvodných případech nad ministerstvem vyhráváme, ale ministerstvo v opakovaných procesech těm uprchlíkům často znovu nevyhoví. Přitom je tento nekonečný ping-pong úplně zbytečný, protože uprchlíků k nám chodí

velmi málo a těch důvodných je asi maximálně třetina, takže se jedná o několik stovek lidí ročně. Vedeme žabomyší války, a přitom těm lidem jde o životy a někdy bohužel končí špatně.

Lze odhadnout, kolik je ve světě uprchlíků z náboženských důvodů?

Pracujeme se statistikami UNHCR a podle nich je dnes na světě asi 126 miliónů uprchlíků. Mezi nimi jsou ti, kdo o azyl žádají, i ti, kdo

ho už získali. Ve statistikách není důvod uprchlictví rozlišen. My se ho dozvíme až z výsledku azylového řízení. Málokdy je ten důvod jenom jeden, obvykle jsou smíšeny. Ale každopádně jsou těch převážně náboženských uprchlíků milióny.

Kde je podle vašich zkušeností to pronásledování z náboženských důvodů obzvlášť kruté?

To nelze dost dobře zobecnit, míra utrpení je záležitostí osudů jednotlivých lidí. My se také setkáváme obvykle s jednotlivci – ta čínská Církev všemohoucího Boha byla výjimkou. Nebo třeba pronásledování Rohyngiů v Barmě nebo Ujgurů v Číně je velmi kruté.

My dva jsme se poznali na iftáru ve společenství muslimů, inspirovaných Fetulláhem Gülenem. Ti jsou vlastně také náboženští uprchlíci.

Určitě. Turci jsou jednou ze tří nejpočetnějších skupin uprchlíků mířících v posledních letech do Evropy. Erdoğanův režim si totiž dělá nepřátele z celých skupin obyvatel Turecka. Kdokoliv se Erdoğanovu režimu postaví na odpor, může

Dr. Martin Rozumek.

velmi snadno skončit ve vězení. Z Turecka vidíme nejvíc utíkat Kurdy.

Myslíte, že je imigrací posílena religiozita v Česku?

Myslím, že jednoznačně ano, protože Česko je sekularizovaný stát a téměř všichni naši klienti, ať přicházejí odkudkoli, jsou nábožensky praktikující. Často hledají komunity stejného náboženství. Z hlediska integrace je to samozřejmě pozitivní. Pokud se stanou součástí náboženského společenství, najdou si přátele, kteří jim pomohou s bydlením nebo s prací.

Pomáhají jim církevní organizace, jako je Charita, Diakonie nebo ADRA.

Ano, ale podobně fungují i jednotlivá společenství, třeba v brněnské mešitě nebo v evangelických sborech na jižní Moravě, odkud pocházím.

Jaké místo mají církevní organizace ve spektru neziskovek, které pomáhají uprchlíkům?

Jsou velké, ale nepříliš specializované. Poskytují všeobecnou pomoc, ale speciální případy, například oběti mučení, mladistvé uprchlíky bez doprovodu apod., musejí řešit organizace, které na to mají odborníky. Cizinci jsou totiž jen malý dílek v mozaice činnosti těchto charitativních organizací, takže to není překvapivé. Mají zase třeba ubytovací možnosti, které my nemáme, nebo mají pobočky ve farnostech na venkově, kam my nedosáhneme.

Česká společnost v tzv. migrační krizi po roce 2015 silně trpěla strachem z muslimů. Není ale opravdu v imigraci nebezpečí, zvláště když imigranti kritizují hostitelskou zemi a vystupují vůči ní nepřátelsky? Mám na mysli případy z Německa, Francie nebo Velké Británie.

Myslím, že v samotné imigraci nebezpečí není. Nebezpečí vychází ze sociálního vyloučení, když v některém regionu vzniknou skupiny mladých mužů bez práce, bez perspektivy a se snadným přístupem k drogám. S imigrací to zas tak moc nesouvisí, týká se to jakéhokoli etnika a jakéhokoli náboženství. V české společnosti nemáme problém s nezaměstnaností cizinců, a tedy ani s jejich integrací skoro žádný, protože pracovní trh potřebuje téměř každého. Ale třeba ve Francii, jak

jste zmínil, jsou požadavky pracovního trhu vyšší. Je to více vzdělanostní společnost, kde je těžší najít nekvalifikovanou práci. A pokud druhá nebo třetí generace imigrantů ještě neovládá jazyk a nemá patřičné vzdělání, snadno se dostane do sociálního vyloučení.

Toho se česká společnost asi bojí.

V postojích české společnosti bohužel hrají negativní roli i média, a to i taková, jako jsou například Seznam Zprávy. Každou chvíli přinášejí zprávy z ciziny o kriminálních činech migrantů a dlouhodobě a soustavně tak vytvářejí dojem, že imigranti představují smrtelné nebezpečí. Podle mě je nebezpečí ale hlavně v sociálním vyloučení.

Když tedy nemáme žádná cizinecká ghettá, tak jako česká společnost integraci cizinců zatím docela zvládáme.

Ano, myslím, že zatím ano. Podle mě je ale velká chyba třeba v tom, že více než polovina mladých Ukrajinců nechodí na střední školu. Nikam se nedostali a není pro ně místo. Rodiče přitom mají vzdělané – mimochodem, vysokoškolsky vzdělaných lidí je mezi ukrajinskými uprchlíky dvojnásobný počet než v české populaci. Tím, že těmto mladým lidem neumožňujeme vzdělání, možná jim připravujeme sociální vyloučení a sobě problémy, které známe třeba z pařížských předměstí. Snad se aspoň někteří vzdělávají online na ukrajinských školách, ale spíš to vypadá, že ne.

V menze nám po několik let vydávala jídlo ukrajinská lékařka.

To je další problém české společnosti, že neumíme využít vysoce kvalifikované pracovní síly. Je krásné, že 80 % ukrajinských uprchlíků pracuje, ale často za špatnou mzdu v málo kvalifikovaných profesích, přestože mají dobré vzdělání.

Ale je možné těm cizineckým ghettům zabránit? Není přirozené, že imigranti chtějí žít v blízkosti „svých“ lidí?

Ano, je to do jisté míry přirozené. Roli ale hrají i další faktory, třeba dostupnost bydlení.

Komunity se často postarají i o to náboženství. Myslím buddhistické chrámy na vietnamských tržištích.

Záleží i na etniku. Soudržnost Vietnamců je velká a třeba v pražské Sapě najdou

nově příchozí snad úplně všechno, takže se bohužel ani nemusejí učit jazyk. Ale u dalších generací to neplatí – mladí lidé vietnamského etnického původu jsou integrováni velmi dobře.

Sledujete integraci v rodinách imigrantů i ve druhé a třetí generaci?

S dalšími generacemi máme zatím vlastně jenom pozitivní zkušenosti. Rodič se často pere s jazykem a se zaměstnáním, protože měl třeba představy o pracovním zařazení, které se mu tady nenaplnily. Ale o to více se snaží, aby na tom jejich děti byly líp. Takže druhá generace bývá mnohem lépe integrována. Zatím nemáme žádný případ uprchlické komunity, v níž by se mladí lidé neučili česky.

Mluvíli jsme o neochotě ministeruských úředníků a o problémech se vzděláním cizinců. Ještě něco vám v české společnosti dělá starost?

Není dobře, že cizinci nejsou vidět ve veřejném prostoru. Na Západě je běžné, že fotbalový tým má několik cizinců, cizinci jsou hlasateli v televizi nebo vstupují do politiky. U nás bohužel cizinci vidět nejsou. Žije jich zde už milion a 91 tisíc, ale na veřejném životě nijak neparticipují. Pokud nemají občanství, nemohou ani volit na vesnici, kde spokojeně 20 let žijí. Bylo by výborné, kdyby cizinci s trvalým pobytem měli volební právo aspoň pro místní volby. Potom by si také politici vůči nim tolik nedovolovali. Ta neviditelnost dělá z imigrantů snadný terč pro populistické politiky.

Čím byste chtěl náš rozhovor uzavřít?

Mrzí mě, že vlna solidarity, která se vzedmula po napadení Ukrajiny Ruskem roku 2022, zase opadla. Pokud by se prostřednictvím náboženských organizací podařilo tuto solidaritu posílit aspoň v případech ukrajinských uprchlíků, moc by to pomohlo. Zahajujeme nyní program, v němž se budeme snažit propojit ukrajinské uprchlíky s dobrovolníky ve vzdálenějších obcích. A děláme si naději, že právě náboženské organizace by mohly takové dobrovolníky vyhledat a oslovit. Bylo by milé, kdyby tomu náš rozhovor napomohl.

Děkuji za rozhovor

Medailonek autora je na straně 73.